

27.11.2019

Tiedonhallinnan ohjausryhmän kokous

Aika	keskiviikko 27.11.2019, klo 10.00–12.00
Paikka	Kansalliskirjasto, Fabianian kokoushuone (C222), Yliopistonkatu 1, Helsinki
Jäsenet	Miia Willman, ammattikorkeakoulujen kirjastot (puheenjohtaja) Katri Koivunen, erikoiskirjastot Rebekka Pilppula, yleiset kirjastot Ari Muhonen, yliopistokirjastot - etäyhteydellä Johanna Lilja, Kansalliskirjasto/tutkimuskirjasto Katri Kananen, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut Lassi Lager, Kansalliskirjasto/kirjastoverkkopalvelut
Kutsutut asiantuntijat	Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto Jyrki Ilva, Kansalliskirjasto Minna Olkinuora-Tauru, Kansalliskirjasto Tanja Vienonen, Kansalliskirjasto (sihteeri)
Poissa	Eeva Klinga-Hyöty, ammattikorkeakoulukirjastot Outi Maisalmi, erikoiskirjastot Minna Karvonen, opetus- ja kulttuuriministeriö Leena Aaltonen, opetus- ja kulttuuriministeriö Matti Sarmela, yleiset kirjastot Jarmo Saarti, yliopistokirjastot

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys

Avataan kokous, puheenjohtaja toteaa osallistujat, esityslista hyväksytään.

Päätös

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 10.00 ja totesi osallistujat. Esityslista hyväksyttiin.

2. Ohjausryhmän kokoonpanon muutos

Esittely

Yleisten kirjastojen varsinainen ja varajäsen vaihtuvat. Tuula Haaviston tilalle varsinaiseksi jäseneksi Yleisten kirjastojen neuvoston esityksestä ja Kansalliskirjaston johtokunnan (29.10.2019) päätöksellä tulee Matti Sarmela Helsingin kaupunginkirjastosta. Rebekka Pilppula ei jatka varajäsenenä, hänen tilalleen yleisten kirjastojen varajäseneksi tulee Jouni Pääkkölä Oulun kaupunginkirjastosta.

27.11.2019

Miia Willmanin taustaorganisaatio on vaihtunut LUT-tiedekirjastoksi, mutta hän jatkaa ohjausryhmässä ammattikorkeakoulujen edustajana toimikauden (-2020) loppuun. AMKIT-konsortion johtoryhmä käsitteli asiaa kokouksessaan 10.10.2019.

Esitys

Vahvistetaan ohjausryhmän kokoonpanon muutokset.

Päätös

Vahvistettiin ohjausryhmän jäsenmuutokset.

3. Ohjausryhmän puheenjohtajuus

Esittely

Ohjausryhmän puheenjohtajana toiminut Tuula Haavisto on jäänyt eläkkeelle. Sääntöjen mukaan Kansalliskirjaston johtokunta asettaa ohjausryhmän puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Esitys

Keskustellaan uuden puheenjohtajan nimeämisestä ensi vuoden lopussa päättyvän toimikauden loppuajaksi.

Käsittely

Keskusteltiin puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan nimittämisestä. Ari Muhosen ehdotus Miia Willmanista puheenjohtajana sai kannatusta. Matti Sarmelaa ehdotettiin varapuheenjohtajaksi poissaolevana, koska yleisten kirjastojen edustus koettiin tärkeäksi.

Kansalliskirjaston johtokunnan kokouksessa 10.12.2019 ehdotetaan Miia Willmania puheenjohtajaksi ja Matti Sarmelaa varapuheenjohtajaksi. Varmistetaan asia Matti Sarmelalta, koska poissa ohjausryhmän kokouksesta. Lassi Lager selvittää.

Päätös

Esitetään Kansalliskirjaston johtokunnalle (kokous 10.12.2019) Miia Willmania puheenjohtajaksi ja Matti Sarmelaa varapuheenjohtajaksi ohjausryhmän toimikauden loppuajaksi.

4. Melinda

4.1. Metatietovarantohankkeen tilannekatsaus

Esittely

Minna Olkinuora-Tauru esittelee metatietovarantohankkeen tilannekatsauksen. Käydään läpi käyttöönottojen ja hankkeen tilanne.

Liite 1: Tilannekatsaus

Liite 2: Me yhdessä olemme Melinda -animaatio (Hahmo Design, 25 sekuntia)

27.11.2019

Esitys

Tiedoksi ja keskusteluun.

Käsittely

Palvelusopimuksen liitteet tuotu tyypillisesti ohjausryhmään tiedoksi, joten myös Koha-Suomen Täti-ympäristön ja Melindan välisen integraation palvelusopimusliitteen sisältöä käsiteltiin kokouksessa. Todettiin, että sopimustekstiä muotoillaan vielä passiivimuodosta aktiiviin.

Ulkoisten toimijoiden aineistokanava, tai erätuontijärjestelmä, on iso periaatteellinen muutos Melindan toimintamallissa, jolla aineistojen metatiedot saadaan suorasiirtoina eri toimijoilta/järjestelmistä Melindaan.

Isoja teknisiä muutoksia tulossa: palvelinalustan vaihto 5.-9.12.2019, sekä Melindan ja Alman välinen integraatio, 1. aalto joulukuussa 2019, 2. aalto heinäkuussa 2020.

Kommentoitiin, että parin viime vuoden aikana Melindassa on tehty paljon töitä kuvailun automatisoimiseksi, tutkitaan myös mahdollisuuksia manuaalisen kuvailun vähentämiseksi, kuten tekoälyä.

Kokouksessa mainittiin, että Sanastokeskus TSK:n hallituksessa noussut pohdintaan kysymys Finton hyödyntämisestä. Suomi.fin suunnalta kantautunut ajatuksia, mutta ei ole tietoa voiko Fintoa käyttää tässä palvelussa.

4.2. Metatietovarantohankkeen projektisuunnitelma

Esittely

Minna Olkinuora-Tauru esittelee projektisuunnitelman vuodelle 2020. Keskustellaan esittelyn pohjalta ja tehdään päätös hyväksymisestä.

Liite 3: Suunnittelu 2020

Liite 4: Projektisuunnitelma 2020

Esitys

Hyväksytään projektisuunnitelma.

Käsittely

Käytiin läpi vuoden 2020 projektisuunnitelmaa. Osa suunnitelmista on vuoteen 2022 asti.

Melindan taustajärjestelmän Alephin uusiminen ei ole toistaiseksi käynnistynyt, koska sopivaa linkitettyä dataa hyödyntävää järjestelmää ei vielä ole. Melindan toimintamallissa olennaista on yhteistyön varmistaminen eri kirjastojärjestelmistä huolimatta. Vuonna 2020 on odotettavissa, että kirjastojen määrä nousee 136:sta yli 200 kirjastoon.

Uudessa tilanteessa tekniikka ja kirjastojärjestelmät tulevat vaikuttamaan Melindan ja muiden kansallisten järjestelmien toimintaan. Jokaiselle järjestelmälle luodaan yhtenäinen integrointitapa Melindaan.

27.11.2019

Melindassa kehitteillä uudenlainen asiakastuen toimintamalli, jossa palvelu suunnitellaan käytettyjen kirjastojärjestelmien mukaan, eli eri tavalla kuin aiemmin. Muutos liittyy erityisesti korkeakoulukirjastoihin. Yleisten kirjastojen puolella on useita eri järjestelmiä käytössä, jotka on otettu huomioon Melindan asiakastuessa. Ohjeistuksiin ja koulutukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota, jotta ne ovat mahdollisimman tarkkoja ja selkeitä. Tähän liittyen Melindassa pilotoidaan kumppanuusmallia, jossa asiakaskumppanit määrittävät kirjastojärjestelmittain sektorien lisäksi.

Päätös

Hyväksyttiin projektisuunnitelma. Lisätään Joni Ollila henkilöiden nimilistaan.

5. Kirjastojärjestelmämuutosten tilannekatsaus

Esittely

Lassi Lager esittelee. Voyageria käyttäneet korkeakoulu- ja erikoiskirjastot ovat siirtyneet tai siirtymässä käyttämään joko Alma- tai Koha-kirjastojärjestelmää. Lyhyt tilannekatsaus siirtymien tilanteesta ja siitä, miten jatkossa pyritään varmistamaan kuvailun ohjauksen ja yhteen toimivuuden jatkuminen kirjastojärjestelmäyhteistyön hajautumisesta huolimatta.

Liite 5: Kirjastojärjestelmämuutosten tilannekatsaus

Esitys

Tiedoksi.

Käsittely

Lassi Lager esitteli korkeakoulu- ja erikoiskirjastojen kirjastojärjestelmämuutosten tilannetta.

Koha korkeakoulu- ja erikoiskirjastoissa: Melinda/Aleph käytössä kuvailuympäristönä, Finna asiakaskäyttöliittymänä. Tulevaisuudessa Koha-kehitys liitetään kansainväliseen kehityslinjaan.

Alma-kirjastot: Finna-Alma-integraatiota on pilotoitu, Melinda-Alma-integraatiota työstetään. Esiteltiin erilaisia Melinda-kuvailuun liittyviä tehtäviä. Todettiin, että Alma-kirjastojen listassa päivitystarpeita: Oulun yliopisto ja ammattikorkeakoulu yhdistyvät, sekä Lahden ammattikorkeakoulu ja LUT-yliopisto ovat jo yhdistyneet.

Melindan palvelinsiirto ja Alman 1. aallon integraatio ovat osin käynnissä samaan aikaan, molemmat on tarkoitus saada valmiiksi joulukuun aikana.

Esitettiin kysymys voisiko myös Metatietosanaston saada Almassa käyttöön? Asterin kautta saatavissa vain kolme sanastoa, mutta Metatietosanaston saisi käyttöön Finton rajapintojen kautta.

27.11.2019

6. Kansalliskirjaston julkaisuarkistopalvelun tilannekatsaus

Esittely

Jyrki Ilva esittelee Kansalliskirjaston maksullisena palveluna tuottamien julkaisuarkistopalveluiden tämänhetkistä tilannetta ja tulevaisuuden suunnitelmia. Avoimen lähdekoodin DSpace-ohjelmistoon perustuvaa palvelua käyttää tällä hetkellä 46 organisaatiota eri sektoreilta. Kansalliskirjasto on myös mukana julkaisuarkistoihin ja DSpace-ohjelmistoon liittyvässä kansainvälisessä yhteistyössä.

Liite 6: Julkaisuarkistopalveluiden tilannekatsaus

Esitys

Tiedoksi.

Käsittely

Jyrki Ilva esitteli julkaisuarkistopalvelujen tilannetta. Julkaisuarkistot ovat maksullista palvelutoimintaa, ministeriöltä ei saada keskitettyä rahoitusta. Jaettuja, monen organisaation julkaisuarkistoja on kolme, muut ovat organisaatiokohtaisia palveluja. Palvelut toimivat poikkeuksellisesti Helsingin yliopiston konesalissa virtuaalipalvelinklusterissa, kun muissa Kansalliskirjaston palveluissa CSC on palvelinten ylläpitäjä.

Kehitysnäkymiä: DSpace 7 -versio on suuri mullistus ohjelmiston historiassa, sillä esimerkiksi koodia on kirjoitettu enemmän kuin neljään viimeisimpään versioon yhteensä. Kansalliskirjaston ylläpitämissä julkaisuarkistoissa on suunnitelmissa siirtyä nykyisestä 5.6-versiosta suoraan 7-versioon keväällä 2021.

2019: Asiakaskohtaisia projekteja: Tampereen yliopiston yhdistyminen, Justus-integraatio Theseuksessa ja Jukurissa, sekä Theseuksen kokonaisvaltainen uudistaminen (ulkonäkö, kokoelmarakenne jne.). Metatiedon yhtenäistäminen kansallisen suosituksen mukaiseksi asiakkaiden resurssien mukaan.

2020: Uusia asiakasprojekteja tulossa, pitkäaikaisäilytysprosessien kehittäminen, kytkentöjen luominen ulkoisiin palveluihin (tutkimustietojärjestelmät), osallistuminen DSpacen kansainväliseen yhteistyöhön ja DSpace 7:n käyttöönottoon valmistautuminen. Lisäksi on tarkoitus aloittaa julkaisuarkistojen asiantuntijaryhmän toiminta uudelleen.

7. Tekoälyn hyödyntäminen Kansalliskirjaston palveluissa

Esittely

Nina Hyvönen esittelee miten tekoälyä hyödynnetään Kansalliskirjaston palveluissa tällä hetkellä.

Liite 7: Tekoälyn hyödyntäminen Kansalliskirjastossa

Esitys

Tiedoksi.

27.11.2019

Käsittely

Nina Hyvönen kertoi tekoälyn hyödyntämisestä Kansalliskirjastossa. Automaattisen kuvailun kehittäminen on prioriteettina; tutkitaan myös automaattisen bibliografisen kuvailun kehittämistä, sekä edistetään automaattisen kuvailun yhteistyöverkoston toimintaa.

Finto-palvelu kehittää koneymmärrettäviä sanastoja ja ontologioita ja työkaluja niiden hyödyntämiseen. Perusta on suoraan tekoälytutkimuksessa.

Esiteltiin CSC:n High-performance digitisation -tekoälyhanketta, jossa Kansalliskirjaston osuus keskittyy erityisesti automaattisen sisällönkuvailuohjelman Annifin kehitykseen. Mikkelissä on käynnissä kolme eri projektia, joissa on käytetty tekoälyä: NewsEye, Digitalia ja Comhis. Tunnistepalvelut myös edesauttavat linkitettyä dataa.

Toivottiin, että ensi vuonna Annif-kehittäjät tulisivat ohjausryhmän kokoukseen esittelemään kehitystyötä.

8. Tiedonhallinnan ohjausryhmän toiminnan arviointi

Esittely

Kristiina Hormia-Poutanen esittelee. Kerrataan lyhyesti ryhmän kokouksissa käsitellyt aiheet kuluvan toimikauden aikana sekä ryhmän säännöt. Käydään lähetekeskustelu ryhmän roolista, toiminnasta, muutostarpeista ja toiveista erityisesti seuraavaa toimikautta ajatellen. Minkälaisia muutostarpeita on? Vaikuttavatko kirjastojärjestelmäratkaisut kokoonpanoon? Olisiko hyvä, että eri järjestelmiä käyttävät kirjastot olisivat ryhmässä edustettuna?

Liite 8: Tiedonhallinnan ohjausryhmän toiminnan arviointi

Liite 9: Ohjausryhmän säännöt

Esitys

Tiedoksi.

Käsittely

Lähetekeskustelu kuinka ryhmän toimintaa voisi kehittää, lisätä keskustelua ja aktiivisuutta. Myös muilla palveluilla on ohjausryhmiä, joiden toimintaa pohditaan. Kansalliskirjastosta toivotaan palautetta palvelujen kehittämiseen liittyen ja ylätason linjauksia. Toivotaan myös, että tieto kulkisi eteenpäin ohjausryhmän jäseniltä omille sektoreille.

Käytiin keskustelua siitä, miten hankkeiden ja palvelujen ohjaus toimii nyt ja onko ryhmä edustava. Todettiin, että olisi hyvä, jos ohjausryhmä olisi mukana jo asioiden valmisteluvaiheessa eikä vasta asioiden seurantavaiheessa. Nyt ohjausryhmä on kuullut palvelukatsauksia, mutta ei ole tehtävänsä mukaan voinut tehdä linjauksia. Keskustelulle pitäisi jättää enemmän aikaa kokouksissa eikä esitysten tarvitsisi olla yhtä perinpohjaisia kuin nyt. Ohjausryhmä haluaisi osallistua ainakin tiedoksi-tasolla asioiden valmisteluun.

27.11.2019

Todettiin, että ohjausryhmän toiminnan suunnittelu on aloitettava aikaisemmin, seuraavan vuoden jo edeltävänä keväänä, jos mahdollista. Esitykset tulisi lisätä asialistaan aikaisemmin tai ainakin keskeiset käsiteltävät asiat olisi saatava tietoon aiemmin kuin viikkoa ennen kokousta. Edelleen painotettiin esitysten tiivistämistä ja lyhentämistä kokouksissa, jotta keskustelulle jää enemmän aikaa.

Keskusteltiin kirjastojärjestelmäratkaisujen vaikutuksesta kokoonpanoon. Ohjausryhmän pohjaa voisi olla syytä laajentaa. Ehdotettiin, että ainakin Rebekka Pilppula ottaa asian puheeksi Aurora-kirjastojen kanssa Yleisten kirjastojen neuvostossa. Todettiin, että vaikka edustuksellisuus on tärkeää, myös se, että mukana on innostuneita ja asioista kiinnostuneita henkilöitä on olennaista ryhmän toiminnassa.

9. Muut asiat

- Tiedonhallinnan ohjausryhmän vuosikello 2020 ja vuodelta 2019 siirtyneet asiat (liite 10)
- Sovitaan kokousaikoja vuodelle 2020

Keskusteltiin siitä, että vuosikellon muodostamisessa on tärkeää miettiä mistä palveluissa halutaan ohjausryhmältä näkemyksiä, sillä pelkkä asioiden esittely ei välttämättä ole kiinnostavaa ohjausryhmälle tai esittelijöille.

Vuoden 2020 vuosikelloon ehdotettiin aiheiksi kuvailun ekosysteemiä, korkeakoulukirjastojen tilastointia (erityisesti KITT:n jatko), avoimen datan palvelun kehittämistä ja opinnäytetöiden arkistoinnin (PAS) edistymistä.

Seuraavaksi ohjausryhmän kokousajaksi ehdotettiin keskiviikkoa 4.3.2020 klo 10.00-12.00 tai perjantaita 6.3.2020 klo 10.00-12.00. Sihteeri kysyy poissaolijoilta, kumpi päivä on sopivampi.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.09.

27.11.2019

LIITTEET

- Liite 1: [Tilannekatsaus](#)
- Liite 2: [Me yhdessä olemme Melinda](#) -animaatio(Hahmo Design, 25 sekuntia)
- Liite 3: [Suunnittelu 2020](#)
- Liite 4: [Projektisuunnitelma 2020](#)
- Liite 5: [Kirjastojärjestelmämuutosten tilannekatsaus](#)
- Liite 6: [Julkaisuarkistopalveluiden tilannekatsaus](#)
- Liite 7: [Tekoälyn hyödyntäminen Kansalliskirjastossa](#)
- Liite 8: [Tiedonhallinnan ohjausryhmän toiminnan arviointi](#)
- Liite 9: [Ohjausryhmän säännöt](#)
- Liite 10: [Vuosikello 2020 ja vuodelta 2019 siirtyneet asiat](#)